

**ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3**
**The Academic Leadership of School Administrators
under The Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 3**

ปรีชญา รูปดำ¹, พระมหาศุภชัย สุภกิจโจ²

Preechaya Rooptam ¹, Phramaha Suphachai Supakitjo ²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence: Email: prim2preechaya@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำแนกตาม เพศ ประสิทธิภาพการบริหาร กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 177 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.59) หากพิจารณารายด้าน ทั้ง 5 ด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ อันดับ 1 คือด้านส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X}$ =4.68) ด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน ($\bar{X}$ =4.61) ด้านส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ($\bar{X}$ =4.57) ด้านนิเทศและติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านวิชาการ ($\bar{X}$ =4.55) และด้านมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}$ =4.55) ตามลำดับ พบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด 2) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศต่างกัน โดยรวมมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพการบริหารต่างกัน โดยรวมมีภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำทางวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Received:27/11/2565, Revised:10/02/2566, Accepted:13/02/2566

Abstract

The purposes of this research were to;1) study the academic leadership of school administrators under Khon Kaen Primary Education Service Area Office 3, 2) compare the academic leadership of school administrators under Khon Kaen Primary Education Service Area Office 3 classified by gender, and administration experience. The researcher collected the data from administrators totaling 177 persons by the questionnaire and analyzed the data by percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance.

The findings were as follows; 1) overall the academic leadership of school administrators under the Khon Kaen primary educational service area office 3 was the highest level ($\bar{X}=4.59$). While considering each aspect, it was found that the highest mean level was the Promotion of professional development ($\bar{X}=4.68$), Development of curriculum and teaching ($\bar{X}=4.61$), Academic atmosphere promotion ($\bar{X}=4.57$), Supervise and monitoring academic progress ($\bar{X}=4.55$), and Vision of change ($\bar{X}=4.55$) respectively found to be at the highest level. 2) The Administrators were of different sex, and overall had the opinion about the academic leadership of school administrators under the Khon Kaen primary educational service area office 3, with no different opinion with the statistical level 0.05. 3) The Administrators with different administration experiences, overall had the opinion about the academic leadership of school administrators under the Khon Kaen primary educational service area office 3, with no different opinion at the statistical level 0.05.

Keywords: Leadership; Academic Leadership; Administrators

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำวิจัย

การศึกษาไทยในปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเรียนรู้ที่มีการเปิดกว้างมีหลากหลายรูปแบบให้มนุษย์ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองอย่างรวดเร็ว โดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อให้ก้าวทันโลกยุคใหม่ที่ไร้ขอบเขตภายใต้จินตนาการของมนุษย์ที่สร้างชั้นการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา จะเห็นได้ว่าสถานศึกษาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็ก ขนาด กลาง ขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษสิ่งที่จำเป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือการพัฒนาการศึกษาทั้งทางด้านการบริหารสถานศึกษา การเรียนการสอน แหล่งการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนทุกคนต้อง เข้าไปถึงแหล่งสังคมการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีที่จะทำให้ เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557)

การบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 กำหนดว่าให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยัง คณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับสังคมในยุคปัจจุบันเพื่อบรรลุเป้าหมายของการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ คือมุ่งสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงานมีคุณธรรม จริยธรรมได้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติโดยรัฐบาล มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลักสามประการคือ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษาและมีกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาสี่ประการคือพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2544)

การบริหารวิชาการเป็นงานสำคัญสำหรับผู้บริหารการศึกษาทุกระดับและเป็นงานหัวใจของภารกิจการบริหารสถานศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นภารกิจหลักแรกของการบริหารสถานศึกษาและมุ่งให้สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารจัดการโดยตรงตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ภาวะผู้นำทางวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกอย่าง ในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนให้ดีขึ้นมีประสิทธิภาพ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จการบริหารของผู้บริหารในสถานศึกษาที่ต้องมีรูปแบบหรือลักษณะที่ชัดเจนถูกต้องเหมาะสมกับบริบท (นริศนันท์ เดชสุระ, 2552) ภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ ทำให้งานมี คุณภาพ ซึ่งในปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพของผู้บริหารในยุค

ปฏิรูปการศึกษาต้องมีคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้บริหารที่ให้ความสำคัญในด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารเพราะผู้บริหารสถานศึกษาคนเดียว ไม่สามารถดำเนินการทุกอย่างให้สำเร็จได้ จะต้องอาศัยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การที่ผู้บริหารจะได้รับความร่วมมือด้วยดีนั้นจะต้องดำเนินบทบาท และพฤติกรรมที่เหมาะสมในการรวมพลังครูทำให้กิจกรรมด้านการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จเป็นที่พึงพอใจนั้นจะมีคุณลักษณะโดดเด่นเฉพาะอยู่หลายประการ (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2555)

จากผลการพัฒนาคุณภาพนักเรียนจากการทดสอบระดับชาติ ในปีการศึกษา 2563 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่าเป็นที่น่าพึงพอใจทั้งผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (RT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในภาพรวมคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 2 สมรรถนะ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละเท่ากับ 81.31 การประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คะแนนเฉลี่ยทั้ง 2 ด้าน เท่ากับ 52.41 และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน ภาพรวม เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ย 4 กลุ่มสาระ เท่ากับ 42.81 เมื่อเปรียบเทียบกับระดับจังหวัดขอนแก่น ระดับสังกัด (สพฐ.) และระดับประเทศ ผลการทดสอบสูงกว่าทุกระดับส่วนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ใน ภาพรวม คะแนนเฉลี่ย 4 กลุ่มสาระ พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 33.98 ซึ่งยังต่ำกว่า ทั้งระดับจังหวัดขอนแก่น ระดับสังกัด (สพฐ.) และระดับประเทศ

ในส่วนของระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งอยู่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผลการทดสอบยังไม่บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยนำเข้า นั่นคือเด็กที่มีความพร้อมทั้งด้านฐานะของผู้ปกครอง หรือเด็กที่มีผลการเรียนดี ส่วนใหญ่จะไปศึกษาต่อในโรงเรียนระดับมัธยมในโรงเรียนระดับมัธยมประจำอำเภอ ส่วนเด็กที่ขาดความพร้อมจะเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาหลายแห่ง เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขาดบุคลากรและสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน จึงเป็นประเด็นท้าทายที่ต้องได้รับการพัฒนาเป็นพิเศษ

จากแนวคิดที่ประมวลมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ มีคุณลักษณะตามจุดประสงค์ของการจัดสถานศึกษาทำให้การบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุความสำเร็จ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญจึงดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผนงานตลอดจนพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำแนกตาม เพศ และประสบการณ์การบริหาร

3. สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีเพศ แตกต่างกัน มีภาวะผู้นำทางวิชาการแตกต่างกัน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มี ประสบการณ์การบริหารแตกต่างกัน มีภาวะผู้นำทางวิชาการแตกต่างกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับซึ่ง แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสำรวจข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามชนิดปลายปิดแบบ มาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) แบ่งช่วงชั้นในแต่ละระดับ ดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลผล
4.51 - 5.00	หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก
2.51 - 3.50	หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.50	หมายถึง มีภาวะผู้นำทางวิชาการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 การหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อ (Content Validity) และความถูกต้องใน การใช้ภาษา และด้านอื่น ๆ โดยใช้เทคนิค IOC ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha-coefficient) ตามวิธีการ ของครอนบาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.953 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ค่าความถี่ (frequency)

ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. สถิติทดสอบที (t-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว หรือ (One-way ANOVA)

5. ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สรุปผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย (n=164)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	122	74.40
	หญิง	42	25.60
2. ประสบการณ์การบริหาร	ต่ำกว่า 5 ปี	64	39.00
	ตั้งแต่ 5-10 ปี	65	39.60
	มากกว่า 10 ปี	35	21.30

ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 74.40 และเพศหญิง จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 25.60

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การบริหาร ตั้งแต่ 5-10 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 39.60 รองลงมาได้แก่ ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 และมากกว่า 10 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 21.30 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.2 สรุปตารางค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.ด้านส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ	4.68	0.30	มากที่สุด
2.ด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน	4.61	0.31	มากที่สุด
3.ด้านส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	4.57	0.27	มากที่สุด
4.ด้านนิเทศและติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านวิชาการ	4.55	0.29	มากที่สุด
5.ด้านมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง	4.55	0.30	มากที่สุด
ภาวะผู้นำทางวิชาการ	4.59	0.21	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามี 5 ด้านได้แก่ ด้านส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ ด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านนิเทศและติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านวิชาการและด้านมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68, 4.61, 4.57, และ 4.55 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.3 เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีเพศแตกต่างกัน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	เพศ	ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ			
		จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	t
1.ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	ชาย	122	4.57	0.29	-.369
	หญิง	42	4.58	0.24	
2.นิเทศและติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านวิชาการ	ชาย	122	4.58	0.28	1.834
	หญิง	42	4.48	0.34	
3.พัฒนาหลักสูตรและการสอน	ชาย	122	4.63	0.31	1.119
	หญิง	42	4.56	0.32	
4.ส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ	ชาย	122	4.69	0.30	.572
	หญิง	42	4.65	0.34	
5.มีวิสัยทัศน์ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง	ชาย	122	4.55	0.32	-.637
	หญิง	42	4.58	0.27	
โดยรวม	ชาย	122	4.60	0.30	2.519
	หญิง	42	4.57	0.30	

ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีเพศแตกต่างกัน พบว่า โดยรวมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านนิเทศและติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านวิชาการ ด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพและด้านมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1

ตารางที่ 5.4 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีประสบการณ์การบริหารแตกต่างกัน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ	SV	SS	df	MS	F	Sig.
1.ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	0.109	2	0.055	0.749	0.474
	ภายในกลุ่ม	11.728	161	0.073		
	รวม	11.837	163			
2.นิเทศและติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	0.146	2	0.073	0.827	0.439
	ภายในกลุ่ม	14.200	161	0.088		
	รวม	14.346	163			
3.พัฒนาหลักสูตรและการสอน	ระหว่างกลุ่ม	0.057	2	0.028	0.290	0.749
	ภายในกลุ่ม	15.690	161	0.097		
	รวม	15.747	163			
4.ส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	0.057	2	0.029	0.304	0.739
	ภายในกลุ่ม	15.200	161	0.094		
	รวม	15.258	163			
5.มีวิสัยทัศน์ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง	ระหว่างกลุ่ม	0.026	2	0.013	0.136	0.873
	ภายในกลุ่ม	15.360	161	0.095		
	รวม	15.386	163			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.164	2	0.039	0.461	0.654
	ภายในกลุ่ม	19.41	149	0.084		
	รวม	19.57	151			

ผลการการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีประสบการณ์การบริหารแตกต่างกัน ในภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านนิเทศและติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านวิชาการ ด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพและด้านมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2

6. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สามารถนำมาอภิปรายผลโดยจำแนกเป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้ โดยรวมอยู่ที่ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน อันดับ 1 คือ ด้านส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ รองลงมาคือด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน ด้านส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านนิเทศและติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านวิชาการ และด้านมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ พบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด ซึ่งมีการอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) เนื่องด้วยผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีการประชุม สัมมนา อบรมเกี่ยวกับเป้าหมายทางการศึกษาและการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 อยู่เสมอ ผู้บริหารจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของตนเองให้สอดคล้องกับยุคปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการนับว่ามีบทบาทสำคัญสูงสุดต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องดำเนินงานตามภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งจะต้องมีความรู้ความสามารถ พัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเนื่องด้วยหัวใจของการพัฒนาโรงเรียนก็อยู่ที่งานวิชาการเหตุเพราะผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการหรือ ภาวะผู้นำทางวิชาการในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา คุณภาพนักเรียนให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ ชลนิชา ศิลาพงษ์ (2564) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อได้พิจารณารายด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ดังนี้

1.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ด้านส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพ พบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) สอดคล้องกับ ชลนิชา ศิลาพงษ์ (2564) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ในด้านการส่งเสริมวิชาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$)

1.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ด้านพัฒนาหลักสูตรและการสอน พบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) สอดคล้องกับ บรรจบ บุญจันทร์ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ

ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา พบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$)

1.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ด้านส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ พบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$) สอดคล้องกับ วิเชียร ทองคลี (2554) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ด้านส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$)

1.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ด้านนิเทศและติดตามดูแลความก้าวหน้าด้านวิชาการ พบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$) สอดคล้องกับ ชลนิชา ศิลาพงษ์ (2564) ได้วิจัย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ในด้านการนิเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.52$)

1.5 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ด้านมีวิสัยทัศน์ทันต่อการเปลี่ยนแปลง พบว่าอยู่ที่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$) สอดคล้องกับ วิเชียร ทองคลี (2560) ได้ศึกษา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา การมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.49$) 2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำแนกตามเพศ พบว่า ภาพรวม ไม่แตกต่างกันกล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารเพศหญิงหรือผู้บริหารเพศชายก็มีความสามารถบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพเหมือนกัน ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับงานที่ปฏิบัติ แต่เป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละคน ที่จะต้องปรับเปลี่ยนการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างเต็มที่จากทุกฝ่ายและทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ชัชชัย อุปสรรค (2557) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร จำแนกตามเพศ ในภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การบริหาร พบว่าภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากประสบการณ์การบริหารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทและหน้าที่ครอบคลุมงานทุกงานของสถานศึกษาจะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการเป็นผู้นำทางวิชาการ บทบาทในฐานะผู้นำทางวิชาการ ก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพต่อสถานศึกษาโดยเฉพาะการส่งเสริมการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของงานวิชาการและป็นงานหลักของสถานศึกษา สอดคล้องกับ ปวีณา บุทธิจักร (2564) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

สถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว มีข้อเสนอแนะ 2 ประการคือ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาระดับการแสดงผลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 3 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

7.1.1 ควรมีระบบการตรวจสอบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 3 มีระดับการแสดงผลภาวะผู้นำทางวิชาการ ในระดับมากที่สุด แต่โดยหลักการพัฒนาวิชาชีพเป็นกระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน เพราะหากการแสดงผลตกต่ำลงจะได้หาแนวทางป้องกันได้

7.1.2 ควรมีการจัดทำโปรแกรมหรือโครงการเพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีลักษณะแบบเป็นมาตรฐานทั่วไป (general) เช่น จัดทำหลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ร่วมกันระหว่างเพศชายกับเพศหญิง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ที่มีเพศแตกต่างกัน และประสบการณ์การบริหารแตกต่างกัน ระดับการแสดงผลภาวะผู้นำทางวิชาการ ไม่แตกต่างกัน

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 3 ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่มีความแตกต่างและครอบคลุม

7.2.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องนี้ เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง และให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่เป็นประโยชน์สำหรับนำมาใช้พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อไป

7.2.3 ควรศึกษาวิจัยโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นประโยชน์สำหรับนำมาใช้พัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อไป

7.2.4 ควรศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ

7.3 ข้อค้นพบจากการศึกษา

จากผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สามารถสรุปข้อค้นพบจากการวิจัย ได้ดังนี้

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อได้พิจารณารายด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 สามารถเรียงตามระดับภาวะผู้นำทางวิชาการได้ ตามแผนดังภาพต่อไปนี้

ภาพแผนภูมิสรุปภาวะผู้นำทางวิชาการ

8. บรรณานุกรม

- ชลนิชา ศิลาพงษ์. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชัชชัย อุปสรรรค. (2557). ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- นริศนันท์ เดชสุระ. (2552). รูปแบบการบริหารโรงเรียนสาธิตปฐมวัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บรรจบ บุญจันทร์. (2554). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษาขอนแก่น, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.

ปวีณา บุทธิจักร์ (2564) .ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พิมพ์พรรณ เพชรสมบัติ. (2555). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.

วิเชียร ทองคลี. (2554). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2544). เกณฑ์การประเมินคุณภาพ สถานศึกษา สำหรับการประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา